

Univerzita Palackého
v Olomouci

Univerzita Palackého
v Olomouci

System závazkového práva Společné dluhy a pohledávky

Závazkové právo 1 – Obecná část, PF UP

JAN GREPL

System závazkového práva

- **Část IV. NOZ – relativní majetková práva**
 - Hlava I. – všeobecné ustanovení o závazcích
 - Hlava II. – závazky z právního jednání
 - Hlava III. – závazky z deliktů
 - Hlava IV. – závazky z jiných právních důvodů
- **Úprava mimo NOZ**
 - Zákon č. 82/1998 Sb.
 - Zákon č. 257/2016 Sb.
 - Zákon č. 262/2006 Sb.
 - Zvláštní úprava náhrady škody – např. zákon č. 85/1996 Sb.

System závazkového práva

- **§ 11 NOZ**
 - *Obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté tohoto zákona se použijí přiměřeně i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností.*

Závazkové právo

- **Závazkové právo** = objektivní právo upravující závazky
- Závazek? Obligace?
 - Právní pouto mezi osobami (*iuris vinculum*)
 - Přítomný prvek donucení – povinnost ze závazku § 1789
 - Plnění musí být majetkové povahy a odpovídat zájmům věřitele (§ 1728/2 NOZ)
- Rozdíl mezi závazkem, pohledávkou a dluhem
 - § 489 NOZ
 - *Dare, facere, omitere, pati*
- Obligace jako vztahy relativní povahy
- Vysoká míra dispozitivnosti (§ 1/2 NOZ)
 - X Ochrana spotřebitele

Závazkové právo

• Kauza závazku

- „Proč to dělám?“ – impuls k danému chování, motiv
 - Uspokojení potřeby bydlení atp.
 - Hospodářský cíl, pro který vznikl závazek
- Jestliže zde není žádné plnění, které odpovídá zájmu věřitele, nemůže být naplněna kauza závazku.
- Kauza závazku má význam při posuzování souladnosti právního jednání s dobrými mravy
- Vzniku a trvání závazku nebrání, není-li vyjádřen důvod, na jehož základě má dlužník povinnost plnit.
- Věřitel má však povinnost prokázat důvod závazku.
- Závazky z cenných papírů – věřitel důvod závazku neprokazuje, ledaže tak zákon zvlášť stanoví.

Závazkové právo

- **Hranice dispozitivnosti**
 - § 1/2 NOZ
 - Dobré mravy
 - Veřejný pořádek
 - Právo týkající se postavení osob, včetně ochrany osobnosti
 - Ochrana **třetích osob** (absolutní práva)
 - Ochrana **slabší strany** (zaměstnanec, nájemce bytu, spotřebitel) - jednostranně kogentní normy
 - Antidiskriminační zákon
- Nově výslovně dispozitivnost i u kontraktačního procesu

Dělení závazků

- Dle charakteru právní úpravy
- Dle právních odvětví
- Dle typu – typické a?
- Dle charakteru dluhu
 - S dílčím plněním
 - S nedělitelným plněním
- Dle právního důvodu vzniku

Principy (nejen) závazkového práva

- Autonomie vůle
- Pacta sunt servanda
- Zásada poctivosti

Přechodná ustanovení

- § 3028
 - /1: **Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.**
 - /3: Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, **dosavadními právními předpisy**. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.
- § 3074
 - /1: **Nájem se řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem; vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. To neplatí pro nájem movité věci ani pro pacht.**

Příklady

- Smlouva o rekonstrukci rodinného domu. Po sepsání domu majitel dům prodá třetí osobě. Jaký to má vliv na trvání závazu?
- Povaha majetkových práv vyplývající ze:
 - Smlouvy o zřízení věcného břemene chůze a stezky
 - Dědická smlouva
 - Smlouva o zájezdu
 - Smlouva o zúžení rozsahu SJM
 - Smlouva o sjednání zádušní mše
 - Smlouva při manželství – pokuta za nevěru
 - Smlouva o neútočení na jiného člověka

Univerzita Palackého
v Olomouci

Společné dluhy a pohledávky

Posouzení plurality

- Jedná se o **společný dluh / společnou pohledávku?**
 - Pluralita věřitelská / dlužnická
- Má být v dané věci poskytnuto **dělitelné** nebo **nedělitelné** plnění?
- Jedná se o plnění **dílčí** či **solidární**?

Pluralita na DLUŽNICKÉ straně

- **Dílčí společenství dlužníků**
 - Každý je dlužen jen svůj díl – výchozí řešení
 - Jen u dílčího plnění
- **Nerozlučné společenství dlužníků**
 - Více dlužníků je povinno plnit vcelku (za součinnosti všech)
 - Nutnost součinnosti – právní či faktické důvody
- **Solidární společenství dlužníků**
 - „*Jeden za všechny, všichni za jednoho!*“
 - Prodlení věřitele vůči jednomu spoludlužníkovi → vůči všem
 - VPD: shodná výše podílů spoludlužníků (§ 1875)
 - VPD: spoludlužníci jsou podnikatelé (§ 1874)
 - Preventivní a následný regres
- **Zvláštní případ plurality dlužníků dle § 1869**
 - Nedělitelné plnění může věřitel požadovat na kterémkoliv z dlužníků

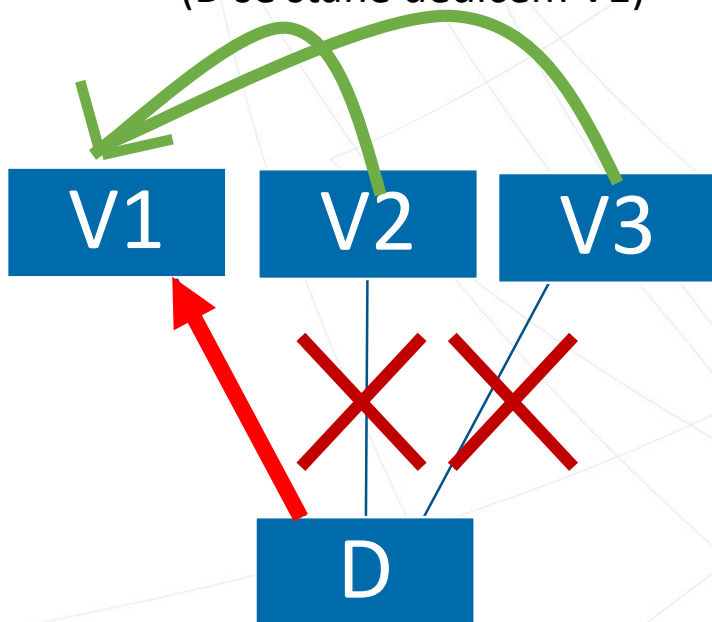

Pluralita na VĚŘITELSKÉ straně

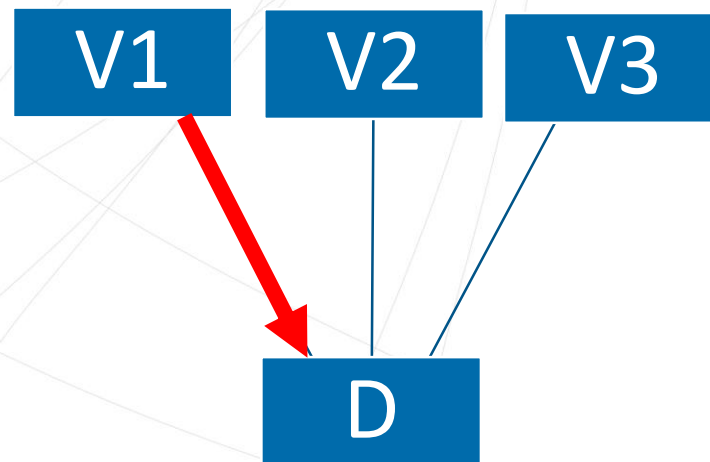
- **Dílčí společenství věřitelů**
 - Každý z věřitelů oprávněn je ze své části
 - Zvláštní pravidlo o plnění celého dluhu jednomu věřiteli § 1871
- **Nerozlučné společenství věřitelů**
 - Pohledávka přísluší nedělitelně všem věřitelům
- **Solidární společenství věřitelů**
 - Každý z věřitelů může požadovat celé plnění
 - Dlužník splní tomu, kdo jej vyzval jako první; vzájemné vyrovnání NOZ neřeší
 - Spojení povinnosti dlužníka a práva jednoho ze spoluvěřitelů → zánik pohledávky do výše podílu tohoto spoluvěřitele
- **Zvláštní případ společenství věřitelů dle § 1870**
 - Více věřitelů má po dlužníkovi právo na nedělitelné plnění a nejde přitom o nerozlučné či solidární společenství
 - Dlužník plní po dohodě / poskytnutí jistiny

Konkurence § 1878/2 a § 1944 (solidarita)

Důvody na straně VĚŘITELSKÉ
(D se stane dědicem V1)

Důvody na straně DLUŽNICKÉ
(V1 se stane dědicem D)

Případ tzv. falešné solidarity

31 Cdo 2307/2013

- Jsou-li na základě stejné právní skutečnosti splněny předpoklady vzniku jak nároku na náhradu škody, tak i nároku na vydání bezdůvodného obohacení, a to vůči různým osobám, je poškozený oprávněn uplatnit oba tyto nároky a vyžadovat plnění od kterékoliv odpovědné osoby, případně i ode všech, s tím, že se mu celkově může dostat pouze té částky, o kterou přišel; v rozsahu plnění jedné povinné osoby zaniká nárok oprávněného (věřitele) i vůči druhému povinnému (tzv. **falešná solidarita**).
- Existence nároku poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení od toho, kdo je na jeho úkor získal, tak nezabavuje poškozeného práva požadovat náhradu škody od osoby, která naplnila předpoklady odpovědnosti za škodu, způsobenou odčerpáním peněz ve prospěch obohaceného.

Příklady

Křemílek a Vochomůrka si půjčili od společnosti JETELEM částku 200.000,- Kč. Křemílek se tuto částku zavázal vrátit do 10. 3. 2019, Vochomůrka pak do 20. 3. 2013.

- Je takové ujednání možné?
- Může věřitel vymáhat po Křemílkovi celé plnění?

Příklady

Kulík, Dulík a Bubík vlastnili hospodu, Kulík zároveň vlastní a provozuje luxusní hotel Kačerov. Od strýčka Skrblíka si zapůjčili jeden milion korun na nové vybavení hospody. Splatnost byla nastavena 24. 2. 2019, žádný z nich však nezaplatil.

- Jak má strýček Skrblík co nejefektivněji postupovat?

Příklady

Pat a Mat se rozhodli podniknout cestu kolem světa. Za tímto účelem si zakoupili osobní automobil poháněný řepkovým olejem za cenu 200.000,- Kč, který byl ve spoluvlastnictví pana Hrabíše a společnosti ANOfert. Při uzavření kupní smlouvy došlo k převzetí věci, k zaplacení kupní ceny však ještě nedošlo.

- Popište, zda došlo ke vzniku nějakých společenství
- Může pan Hrabíš žalovat Pata na zaplacení celé kupní ceny?
- Jak by měl pan Hrabíš postupovat, když by Mat chtěl plnit pouze ANOfertu, s čímž Hrabíš nesouhlasí.
- Změnila by Vaše odpověď, když by Mat byl již dříve Hrabíšem, ale ANOfert s plněním jen Hrabíšovi zásadně nesouhlasí?

Příklady

Král Robert půjčil svým třem dětem – Myrcelle, Tommenovi a Jofferymu 90.000,- Kč. Zároveň bylo ujednáno, že jsou potomci zavázáni společně a nerozdílně. V průběhu zápůjčky král Robert nejmladšímu Tommenovi jeho část dluhu prominul, a když došlo na splatnost, byl k plnění vyzván nejstarší potomek.

- Kolik bude povinen k úhradě?
- Jakým způsobem bude realizován následný regres?
- Král Robert postoupí pohledávku za jedním z bratrů (Tommen) lordu Varysovi (bez ohledu na předchozí prominutí). Kdo, po kom a v jaké výši může uplatnit svoji pohledávku?

Příklady

Čmelda a Brumda dluží brouku Kvapníkovi 100 tisíc společně a nerozdílně. Tento vyzval Brumdu k úhradě celého dluhu, ten však nemohl sehnat Čmeldu a notifikovat ho. Vzpomněl si však, že Kvapník dluží Brumdovi 80 tisíc.

- Můžete této informace Brumda nějak využít?

Příklady

Hurvínek a Mánička, dva bezdomovci, obsadili dům. Vlastník Spejbl se domáhá vydání bezdůvodného obohacení

- 33 Cdo 1272/2009
- 22 Cdo 5166/2017
 - Fyzická ani právnická osoba nemá právní nárok na to, aby jí stát (jeho organizační složka) přenechal do užívání hmotnou věc nebo její část, kterou dočasně nepotřebuje k plnění funkcí státu nebo jiných úkolů v rámci své působnosti nebo stanoveného předmětu činnosti.

Příklady

„Hanče, Kuba, Hajnej jsou povinni zaplatit Trautenberkovi 150 000 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku.“

- § 40/3 exekučního řádu
- R 20/1970 (2 Cz 15/69)

Příklady

Úvěr ve výši 30.000 Kč si od společnosti A vezme Karel a dvě jeho společnosti AFC, s. r. o. a BFC, s. r. o. Kolik jsou povinni platit jednotliví dlužníci?

Příklady

Subjekt má více solidárně zavázaných dlužníků. Může postoupit pohledávku pouze vůči jednomu z nich? Jaký bude vztah více věřitelů? Co když jeden z dlužníků uzná svůj dluh

- Postoupení pohledávky jen vůči jednomu dlužníkovi 29 Odo 1162/2006
- Uznání dluhu jedním dlužníkem 33 Odo 716/2002
- Co se stane se závazkem, když se pohledávka promlčí vůči jednomu z dlužníků?

Podnikatel

- § 420/2 – rozšíření pojmu podnikatele
 - Obchodní, výrobní, obdobná činnost
 - Rovněž osoba jednající jménem nebo na účet podnikatele
- § 421/1 – fikce → podnikatel je osoba zapsaná v OR
- § 421/2 – VPD → podnikatel je osoba se živnostenským opr.
- Samotné uvedení IČ na smlouvě nemusí samo o sobě poukazovat, že kontrahent vystupuje v pozici podnikatele, a nikoliv spotřebitele. X **152 Icm 1205/2015, 39 ICm 308/2015**
- **PPP 10/1994:** Poskytnutí bezúročných půjček není podnikáním, a to ani když jde o půjčku mezi podnikateli.
- **3 Cdon 851/96:** Zaměstnanec, který je společníkem s. r. o., nelze jen z důvodu jeho účasti v s. r. o. považovat za podnikatele (osobu vykonávající výdělečnou činnost formou podnikání).
- **28 Cdo 864/2008:** Bylo-li účelem smlouvy zajistit žalovanému tok prostředků k osobní obživě pro případ onemocnění, zranění či jiného důvodu pracovní neschopnosti není pochyb o tom, že subjekt uzavřel pojistnou smlouvu jako spotřebitel ve smyslu § 52 odst. 3 ObčZ mimo rámec své obchodní či podnikatelské činnosti.
- **ESD C-464/01, Johann Gruber proti Bay Wa AG:** Osoba, jež uzavřela smlouvu týkající se zboží určeného z části k účelu podnikatelskému a z části k účelu netýkající se podnikatelské činnosti, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních právních předpisů o příslušnosti (...), ledaže podnikatelský účel je natolik okrajový, že má zanedbatelnou úlohu v celkovém kontextu dotčené transakce, přičemž skutečnost, že nepodnikatelská stránka převažuje, nemá v tomto ohledu vliv.

Univerzita Palackého
v Olomouci

Univerzita Palackého
v Olomouci

VELKÉ KOMENTÁŘE

Hulmák a kol.

Občanský zákoník V

Závazkové právo. Obecná část
(§ 1721–2054)

NAKLADATELSTVÍ C. H. BECK

Beckova edice komentované zákony

Občanský zákoník

Komentář

Petrov • Výtisk • Beran
a kolektiv

CHBECK

Univerzita Palackého
v Olomouci

Děkuji za pozornost

jan.grepl01@upol.cz